

УДК 341.44

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.82.3.43>

ВІДМОВА У ВИДАЧІ ОСОБИ В ПОРЯДКУ ЕКСТРАДИЦІЇ ЯК ГАРАНТІЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ: ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ

Чебан В.І.,
*кандидат юридичних наук,
асистент кафедри теорії права та прав людини
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9821-5496>
e-mail: vikt.cheban@chnu.edu.ua*

Чебан В.І. Відмова у видачі особи в порядку екстрадиції як гарантія захисту прав людини: проблемні аспекти.

Ця стаття присвячена проблемним аспектам реалізації процедури екстрадиції при наданні правової допомоги у кримінальних справах. Автором було поставлено мету дослідити основні підстави відмови у видачі особи в порядку екстрадиції в контексті забезпечення прав людини. До елементів наукової новизни дослідження слід віднести наступні висновки, результати та пропозиції автора: по-перше, обґрунтовано, що в сучасних умовах за жодних підстав екстрадиція не повинна порушувати права людини, що обумовлюється антропоцентричним вектором розвитку, як внутрішньонаціональних правових систем, так і міжнародної правової системи; по-друге, запропоновано розрізнити два різновиди екстрадиції: міждержавну та міжнародну; по-третє, автором доведено, що контроль за дотриманням прав людини державою, що видала особу, може включати наступне: право на перевірку стану дотримання прав людини, право на зустріч з екстрадиційованою особою з метою з'ясування її реального становища, право вимагати надавати звіт від запитованої держави про стан дотримання прав екстрадиційованої особи, право вимагати повернути екстрадиційовану особу у разі порушенні її прав; по-четверте, внесено пропозицію запровадити на рівні внутрішнього національного кримінального процесуального законодавства видачу усіх без виключення індивідів, у тому числі і власних громадян, яких підозрюють у вчиненні міжнародних злочинів чи засуджено за такі злочини на підставі вироку суду, що сприятиме не тільки унеможливленню ситуації уникнення винних осіб від відповідальності, а й слугуватиме певним превентивним заходом. Робиться висновок про те, що процедура екстрадиції є доволі складною, яка може супроводжуватися певними труднощами на практиці, але це за жодних обставин не означає, що учасники таких відносин мають нівелювати правами людини, порушуючи їх чи ігноруючи ними.

Ключові слова: видача особи, екстрадиція, гарантії захисту прав людини, екстрадиційний запит, підстави відмови в екстрадиції.

Cheban V.I. Refusal of extradition of persons subject to extradition as a guarantee of the protection of human rights: problematic aspects.

This article is devoted to the problematic aspects of the implementation of the extradition procedure when providing legal assistance. The author set a goal to investigate the main reasons for refusing to extradite a person in the context of ensuring human rights. The novelty elements are: it is substantiated that in modern conditions, under no circumstances should extradition violate human rights, which is determined by the anthropocentric vector of development of both domestic legal systems and international legal systems; it is proposed to distinguish between two types of extradition: interstate and international; the author proved that control over the observance of human rights by the extraditing state can include the following: the right to check the state of observance of human rights, the right to meet with the extradited person in order to find out his real situation, the right to demand a report from the requested state about the state of compliance with the rights of the extradited person, the right to demand the return

of the extradited person in case of violation of his rights; a proposal was made to introduce at the level of the internal national legislation of states the extradition of all individuals, including their own citizens, who are suspected of committing international crimes or convicted of such crimes on the basis of a court verdict, which will contribute not only to making the situation impossible avoidance of the guilty from responsibility, but will also serve as a certain preventive measure. It is concluded that the extradition procedure is quite complicated, which may be accompanied by certain difficulties in practice, but this does not under any circumstances mean that the participants of such relations should level human rights.

Key words: surrender of person, extradition, guarantees of human rights protection, extradition request, grounds for refusing extradition.

Постановка проблеми. Як відомо, співробітництво держав у площині протидії та боротьби зі злочинністю відомо з древніх часів. Перші норми щодо такого співробітництва торкались видачі осіб і були прописані вже у найперших писаних міжнародних договорах (до прикладу у Єгипетсько-Хетському договорі датованому 1269 р. до н.е.). Загалом екстрадиція - це лише одна з форм такого співробітництва між державами, але водночас доволі важлива, оскільки головним призначенням її є унеможливлення ситуацій не притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні злочинів. Відтак екстрадиція, маючи глибинний профілактичний зміст, є способом здійснення принципу невідворотності покарання за вчинений злочин. При цьому слід розуміти те, що сама собою видача (екстрадиція) не є покаранням, а являє собою засіб, який сприяє застосуванню покарання.

Оскільки екстрадиція супроводжувала людство протягом усієї історії, то нині вже створено доволі потужну правову базу, як на рівні національних правових систем, так і в міжнародному праві, яка слугує інструментом для врегулювання екстрадиційних відносин. Але незважаючи на це, сам процес екстрадиції доволі часто характеризується довготривалістю і може супроводжуватись порушенням прав людини. Безперечно, такий стан речей для XXI століття, яке обрало шлях прогресивного розвитку в контексті інтенсивного науково-технічного та культурного вектору з антропоцентричним напрямком, є неприйнятним. Тому враховуючи такі проблеми, є об'єктивно обумовленим нині ґрунтовний аналіз інституту екстрадиції з метою вироблення найбільш ефективних способів співробітництва у цій площині, які б унеможливлювали посягання та відповідно порушення прав людини.

Стан опрацювання проблеми. Аналіз доктринальних джерел з окресленої проблематики дає підстави вважати, що загалом інститут екстрадиції привертає увагу багатьох науковців. Серед ґрунтовних праць вчених-правознавців слід виділити наступні: М. Бассіуні, С. Беді, О. Бандурка, О. Буткевич, В. Березняка, К. Вінджерст, С. Вихриста, Г. Джилберта, О. Зелінську, А. Кассезе, М. Кардозо, Г. Лаутерпахта, І. Лукашука, М. Плачта, К. Пуле, А. Ширера тощо. Однак, незважаючи на такий підвищений інтерес науковців, усе ж комплексних ґрунтовних досліджень, які б враховували складну багатогранну природу екстрадиції, наразі не так багато. Також доволі мало уваги приділено новітнім тенденціям щодо захисту прав людини при здійсненні видачі осіб, особливо в контексті відмови у видачі особи.

Тому **метою даної статті** є з'ясування основних підстав відмови у видачі особи в порядку екстрадиції в контексті забезпечення прав людини.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом, зважаючи на високий рівень злочинності у різних регіонах світу, активізувалось питання щодо екстрадиційних процесів. Більше того, якщо раніше це стосувалось власне співробітництва держав щодо видачі осіб, які притягались до кримінальної відповідальності в рамках національної юрисдикції, то нині такі процеси вже ініційовані міжнародними судовими установами, зокрема з останніх прикладів, це ордер на затримання, виданий прокурором Міжнародного кримінального суду (далі – МКС), щодо путіна [15], якому інкримінується дача вказівки на незаконне вивезення дітей з території України. Даний ордер є підставою для держав-учасниць Римського статуту МКС (а це нині 124 держави) у разі появи на їхній території путіна для його затримання і передачі МКС. Тобто екстрадиція вже вийшла за рамки національної юрисдикції і набуває нових рис та характеристик, невідомих раніше. Незважаючи на новації в інституті екстрадиції, усе ж незмінним залишається те, що за жодних підстав та умов екстрадиція не повинна порушувати права людини. Це впливає із загальноприйнятої формули, яку людство сприйняло після II світової війни – «людина, її права та свободи – найбільша соціальна цінність». Такий антропоцентризм нині притаманний, як для внутрішньонаціо-

нальних правових систем, так і для міжнародного права. Відповідно правоохоронні органи при виконанні екстрадиційних запитів, передусім, повинні пильно стежити, чи вони своїми діями не порушуватимуть права людини. Як справедливо зауважує О. Бандурка, це природно, адже мета співробітництва у галузі боротьби та протидії злочинності передусім у гарантуванні належного захисту прав і свобод людини [1, с. 78]. З цих причин, як в національному, так і міжнародному праві чітко встановлено перелік підстав, а також передбачено порядок відмови видавати особу. Такі нормативні положення слід розглядати як гарантії захисту прав людини.

Насамперед, слід відмітити, що аналізуючи проблеми реалізації екстрадиції в Україні, потрібно розуміти, що становить зміст цієї процедури.

В юридичній літературі термін «екстрадиція» розкривається у вузькому та широкому значенні: у вузькому - це синонім поняття «видача особи з метою притягнення до кримінальної відповідальності чи виконання вироку», тоді як у широкому - це загальний термін, який включає не лише видачу з метою кримінального переслідування, а й суміжний з нею підінститут передачі осіб міжнародним судовим установам кримінальної юстиції, а також інститут передачі осіб з метою відбування покарання [11, с. 88]. Відтак у найбільш загальному вигляді під екстрадицією слід розуміти одну з найбільш важливих форм міжнародно-правової допомоги держав у кримінальних справах, заснованих на міжнародних договорах, загальновизнаних принципах міжнародного права та нормах внутрішньодержавного права, що виявляється у видачі обвинуваченої особи для здійснення правосуддя або засудженої особи для приведення до виконання обвинувального вироку суду, що надається державою, на території якої знаходиться запитувана особа на запит держави, що має підстави для здійснення своєї юрисдикції із дотриманням прав та інтересів осіб, що підлягають видачі [13, с. 14], або на запит органу міжнародної кримінальної юстиції, якщо йдеться про вчинення міжнародних злочинів. Беручи за основу таку дефініцію потрібно розуміти, що в даному разі йдеться про два різновиди екстрадиції: видачу осіб між державами, яку можна назвати міждержавною екстрадицією, та видачу осіб державою (чи державами) на вимогу органу міжнародної кримінальної юстиції, яку можна назвати міжнародною екстрадицією. Зрозуміло, що загальні параметри процедури екстрадиції цих двох різновидів будуть базуватися на основних загальних засадах кримінального провадження, які будуть співпадаючими і для внутрішньонаціонального, і міжнародного кримінального права. Насамперед, це стосується таких загальних принципів – законності, справедливості, демократичності тощо. Разом з тим кожен різновид буде мати і певні специфічні риси. І, в першу чергу, вони будуть торкатися підстав відмови у видачі особи.

Міждержавна екстрадиція. Процедура міждержавної екстрадиції чітко регламентується національним кримінальним правом. Так, згідно ст. 541 Кримінального процесуального кодексу України видача особи (екстрадиція) – це видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку [9]. В кримінальних процесуальних кодексах чи спеціальних законах багатьох зарубіжних країн можна віднайти аналогічні норми, які безпосередньо визначають поняття та порядок екстрадиції. Разом з цим у питанні видачі осіб має велике значення і договірне регулювання, особливо це стосується двосторонніх договорів про надання правової допомоги у кримінальних справах, оскільки за ними держави беруть на себе зобов'язання по видачі осіб, які звинувачуються у вчиненні злочинів.

Аналіз таких нормативних документів дозволяє стверджувати, що нині вже сформувались загальні підходи до виконання екстрадиційних запитів, які ґрунтуються на дотриманні і гарантуванні прав людини. Починаючи вже зі стадії ініціювання екстрадиції, договірні сторони дбають про забезпечення гарантій прав і з огляду на це ретельно аналізують наступні питання: (1) відсутність загрози катувань, нелюдського або такого, що принижує гідність, поводження чи покарання щодо запитуваної особи; (2) відсутність загрози порушення гарантій захисту прав, передбачених Міжнародним пактом про громадянські і політичні права 1966 року [12] (наприклад, рівність перед судом, презумпція невинуватості тощо); (3) відсутність ризику переслідування за дискримінаційними ознаками; (4) відсутність ризику притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які досягли віку, з якого не можна порушувати питання про екстрадицію (невизначений вік, похилий вік), або стан здоров'я яких перешкоджає цьому; (5) відсутність ризику засудження до смертної кари або довічного ув'язнення; (6) чи є особа, щодо якої направлено запит про видачу, громадянином запитуваної країни.

Однією із найважливіших гарантій, направлених на забезпечення та гарантування прав людини при екстрадиції, вважається положення щодо відмови у видачі власних громадян. Дане правило ґрунтується на праві свободи та фізичній недоторканості, проголошених у ряді міжнародно-правових актах, передусім йдеться про Загальну декларацію прав людини 1948 року [4], а також Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 року [12] та Європейську конвенцію про захист прав та основоположних свобод 1950 року [8]. Особливого значення ці гарантії набувають, коли йдеться про ймовірність винесення смертного вироку щодо запитуваної особи, або ж застосування катувань, жорстокого чи принижуючого честь і гідність поводження. У більшості країн на конституційному рівні зафіксоване положення про заборону видачі власних громадян. Це правило прописано доволі чітко у країнах романо-германської правової системи (до прикладу, ФРН, іФранція, іШвейцарія та ряду інших країн). Такі ж положення відтворюються в текстах міжнародних договорів. Як приклади можна навести Європейську конвенцію про видачу правопорушників 1957 р., Конвенцію про правову допомогу в правових відносинах з цивільних, сімейних і кримінальних справ (між країнами-членами СНД) 1993 р., Договір між Україною та Республікою Польща про правову допомогу та правові відносини у цивільних та кримінальних справах 1993 р. тощо.

Аналіз нормативних приписів про відмову у видачі власних громадян може навести на думку, що індивіди, які вчинили злочини на території іноземної держави, повернувшись до країни свого громадянства, можуть таким чином уникати відповідальності. Однак при виникненні таких ситуацій вступає у дію давно відомий і відповідно застосовуваний міжнародний звичай – «aut dedere aut iudicare» – «видай або суди». Тобто при відмові в екстрадиції особи держава зобов'язана передати справу щодо неї до своїх компетентних правоохоронних органів з метою притягнення її до кримінальної відповідальності. Щоправда, практиці відомі випадки, коли держави не слідували принципу невидачі власних громадян. Зокрема, Великобританія та США можуть видавати своїх громадян на умовах взаємності на підставі укладених відповідних угод. В рамках Північної Ради (міжнародної організації, створеної для співпраці між парламентами та урядами країн Північної Європи) держави-члени зобов'язуються видавати власних громадян між собою, однак це правило не діє стосовно інших держав. Доволі незвичною є практика Нідерландів, де власні громадяни можуть видаватися у випадку притягнення їх до кримінальної відповідальності, що передбачає позбавлення волі, але відбувати таке покарання вони мають виключно у Нідерландах.

Крім наведених проблемних питань, також при детальному аналізі підстав відмови у видачі власних громадян в рамках міждержавної екстрадиції може виникати питання про громадян, які набули громадянство після вчинення злочину. В таких випадках дана особа, як правило, підлягає екстрадиції на загальних засадах. Зокрема, такі положення містяться у кримінальному законодавстві Франції, Греції, США тощо. Виходячи з положень вітчизняного законодавства, в Україні існує можливість видачі натуралізованих громадян. Так, відповідно до Закону України від 18 січня 2001 року «Про громадянство України» [6], особа, яка вчинила злочини проти людяності або геноцид, особа, яка була засуджена в Україні до позбавлення волі за вчинення тяжкого злочину (до погашення або зняття судимості), особа, яка вчинила злочин, визнаний законом України тяжким, а також особа, яка вчинила злочин, визнаний судом України особливо тяжким, не може бути прийнята до громадянства України. Не приймаються до громадянства України особи, які вчинили злочин на території іншої держави (стаття 9). Відповідно до статті 19 Закону, натуралізований громадянин втрачає громадянство України, якщо він набув громадянство України на підставі статті 9 Закону внаслідок подання завідомо неправдивих відомостей або фальшивих документів. У цьому сенсі прикладом може слугувати позбавлення М. Саакашвілі українського громадянства колишнім Президентом України П. Порошенком [5]. Подаючи документи на отримання громадянства, Саакашвілі не надав інформацію про те, що проти нього в Грузії на той час було порушено кілька кримінальних справ (зловживання владою, масове придушення демонстрантів, напад на телекомпанію «ІМЕДІ» 07.11.2007 р., незаконне привласнення майна Аркадія Патаркатошвілі). Ця інформація стала відома, коли компетентні органи Грузії звернулися до України із запитом про екстрадицію колишнього Президента М. Саакашвілі. Президент України П. Порошенко прийняв указ про припинення громадянства Саакашвілі відповідно до норм національного законодавства.

У разі отримання Україною запиту про видачу особи, якщо зі змісту запиту вбачається, що громадянин, який натуралізувався в Україні, вчинив тяжкий злочин на території іншої держави

до набуття громадянства України в порядку натуралізації, то це є підставою для його видачі запитувачій країні як іноземця. Якщо внаслідок втрати громадянства України, особа набуває статусу апатрида, питання про видачу такої особи вирішується з урахуванням законності її перебування та постійності проживання в Україні.

У багатьох країнах до осіб, які набули громадянство після вчинення злочину, ставляться так само, як і до всіх інших громадян. Це твердження також стосується статті 6 (1) (с) Європейської конвенції про видачу правопорушників 1957 року [3], яка передбачає, що громадянство визначається на момент прийняття рішення про видачу.

Цікавим у даному контексті є питання про видачу апатридів та іноземців, які віднесені до компетенції національного законодавства. Загалом вирішення цього питання доволі часто залежить від того, на яких засадах знаходяться дані особи на території держави. До прикладу, стаття 10 Кримінального кодексу України передбачає, що щодо осіб без громадянства та іноземців, що перебувають на території України і які вчинили злочини поза межами України, можуть бути задіяні механізми екстрадиції з метою видачі їх іноземній державі для притягнення до кримінальної відповідальності або ж віддання до суду. Однак у даній ситуації щодо апатридів має значення режим перебування на території України - постійне чи тимчасове перебування, а для іноземців – наявність укладених Україною міжнародних договорів, які врегульовують ці питання (ст. 27 Закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» [7]). Так, у разі постійного проживання апатридів на території України – до них застосовується національний режим, що означає відмову у їх видачі. Щодо іноземців – це питання вирішується згідно чинного законодавства України та укладених Україною міжнародних договорів, тобто за наявності законних підстав у екстрадиції іноземців не може бути відмовлено. Однак за певних обставин у видачі іноземців може бути відмовлено, до прикладу якщо запитувана держава оголосила звинувачення у вчиненні політичних правопорушень, чи вплив строк давності щодо притягнення до кримінальної відповідальності, чи існування підозри про переслідування особи за дискримінаційними ознаками тощо. Аналогічна практика має місце в багатьох інших країнах. Єдиною особливістю у даному разі є те, що у разі видачі іноземця третьої країні перед цим потрібно отримати згоду від держави його громадянства (підданства).

При видачі особи також беруться до уваги і інші важливі обставини, зокрема, це, насамперед, стосується політичного режиму запитуваної держави, особливостей її правової системи, стану дотримання прав людини, участі такої держави у міжнародних угодах про захист прав людини та про видачу осіб, існуючу у такій державі екстрадиційну практику. Значення має, як слушно зауважує В. Березняк, і можливість доступу міжнародних організацій та органів для здійснення контролю за дотриманням прав людини при екстрадиційних процесах [2, с. 152]. І. Кушнір вказує ще на можливість здійснення контролю за дотриманням прав людини державою, що видала особу, а також у випадку виявлення таких порушень можливість витребування особи назад у державу свого перебування [10, с. 37].

Аналіз екстрадиційного внутрішньонаціонального законодавства, міжнародних договорів та угод, а також відповідної практики дозволяє зробити висновок, що контроль за дотриманням прав людини державою, що видала особу, може включати наступне: право на перевірку стану дотримання прав людини, право на зустріч з екстрадиційованою особою з метою з'ясування її реального становища, право вимагати надавати звіт від запитуваної держави про стан дотримання прав екстрадиційованої особи, право вимагати повернути екстрадиційовану особу у разі порушенні її прав. У випадках порушення прав людини, зокрема катувань і жорстокого поводження, дієвим, як видається, може виявитись міжнародний мораторій, тобто відмова у видачі на підставі недотримання основоположних принципів міжнародного права, тобто імперативних норм *jus cogens*, основною метою яких є забезпечення захисту і дотримання прав людини.

Враховуючи наведене, опираючись на положення міжнародно-правових актів з питань надання правової допомоги та екстрадиції у кримінальних справах, а також існуючу міжнародну та зарубіжну екстрадиційну практику, можна виокремити такі підстави для відмови у видачі особи, які наразі виступають гарантіями захисту прав щодо екстрадиційованих осіб: якщо діяння, в яких обвинувачується запитувана особа, розглядаються запитуваною державою як політичні; якщо особа обґрунтовано підозрюється у переслідуванні за дискримінаційними мотивами або якщо існує обґрунтована підозра, що особа за вчинення загально кримінального діяння буде нести відповідальність як за воєнний злочин; злочин за законодавством запитуваної держави вважається

вчиненим повністю або частково на її території чи в місці, яке розглядається як її територія; підозра у притягненні до відповідальності за злочин, щодо якого особа вже відбуває чи відбула покарання; якщо існує певне зобов'язання не видавати особу за станом здоров'я; екстрадиційована особа набуває на підставі національного законодавства тієї або іншої сторони набуває імунітету від судового переслідування чи покарання (включаючи випадки закінчення строку даності або ж оголошення амністії); якщо є підозра, що запитувана особа буде піддана нелюдському або жорстокому поводженню; у разі заочного (*in absentia*) розгляду справи, якщо особа не може належним чином захищати себе та не мала і не матиме можливості відновити розгляд справи; якщо особа є громадянином держави, до якої направлено запит про видачу; якщо є підозра у призначенні смертної кари (якщо законодавство держави, до якої направлено запит про видачу, не передбачає смертної кари за цей вид злочину); якщо особа є громадянином держави, до якої направлено запит про видачу; якщо видача особи суперечила б гуманним міркуванням, беручи до уваги характер злочину, вік особи, стан її здоров'я та інші обставини; видача може призвести до порушення основ публічного порядку держави або ж загальних принципів законодавства; якщо особі надано право на притулок.

Міжнародна екстрадиція. Коли на практиці реалізується міжнародна екстрадиція, то у питанні видачі і підстав відмови у цьому є суттєві розходження із реалізацією міждержавної екстрадиції. Так, доволі категоричними є положення, закріплені у ч. 1 ст. 89 Статуту Міжнародного кримінального суду: «Суд може направити прохання про арешт і передачу особи разом з відповідними матеріалами ... будь-якій державі, на території якої може перебувати ця особа, і звертається до цієї держави з проханням про співробітництво в її арешті і передачі такої особи. Держави-учасниці відповідно до положень цієї частини і процедури, передбаченою їх національним законодавством, виконують прохання про арешт та передачу» [14]. З огляду на зміст цієї статті, впливає, що єдиною правовою підставою невидачі, яка може задовольнити Суд є принцип «*non bis in idem*» (заборона притягнення до відповідальності особи двічі за одне й те ж діяння). Тобто фактично коли йдеться про екстрадиційні правовідносини за участю органів міжнародної кримінальної юстиції, тут можлива видача власних громадян, не береться до уваги наявність імунітету та ряду інших обставин. Це впливає із взятих державами-учасницями за Римським статуту МКС міжнародних зобов'язань і природи тих злочинів, у яких звинувачується особа, щодо якої здійснюється екстрадиційний запит, - агресія, геноцид, воєнні злочини та злочини проти людяності, загальним родовим об'єктом яких є міжнародний мир та безпека людства. Таку специфіку потрібно враховувати правоохоронним органам при виконанні так званих власне міжнародних екстрадиційних запитів. Більше того, враховуючи нинішню міжнародну обстановку, пов'язану із розгортанням повномасштабних війн, які категорично заборонені нормами та принципами міжнародного права – *jus cogens* – виправданим з точки зору логіки було би запровадження у внутрішньо національному кримінальному процесуальному законодавстві видачу усіх без виключення індивідів, в тому числі і власних громадян, яких підозрюють у вчиненні міжнародних злочинів чи засуджено за такі злочини на підставі вироку суду. Зрозуміло, що така видача мала б здійснюватись після ретельної перевірки представлених фактів. Однак тут варто враховувати і те, що дуже складно у випадку міжнародних злочинів помилитись щодо кола винних осіб, особливо коли мається на увазі дача вказівки на розв'язання війни чи проведення злочинної політики геноциду у країні. Безперечно, закріплення такого положення у кримінально-процесуальному законодавстві, як видається, не тільки сприяло б унеможливленню ситуації уникнення винних від відповідальності, а й слугувало б певним превентивним заходом.

Висновки. Враховуючи наведені підстави для відмови у екстрадиції, можна констатувати, що тільки після ретельної перевірки усіх обставин здійснення екстрадиції можна приступати до реалізації відповідної процедури. Також слід брати до уваги і те, що питання видачі особи у разі міждержавної екстрадиції вирішується в основному опираючись на положення внутрішньонаціонального законодавства, а в другу чергу – з огляду на міжнародні зобов'язання, що впливають з укладених міжнародних договорів та угод про видачу осіб, при міжнародній екстрадиції, насамперед, мають значення міжнародні зобов'язання. Однак незважаючи на різновид екстрадиції, складності, які виникають у процесі виконання екстрадиційного запиту, учасники таких відносин не повинні порушувати права людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бандурка О.М. Оперативно-розшукова діяльність. Частина I. Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 244 с.
2. Березняк В.С. Сучасні тенденції розвитку та застосування екстрадиції: європейський ордер на арешт. *Право України*. 2006. № 11. С. 149–152.
3. Європейська конвенція про видачу правопорушників, 13.12.1957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text.
4. Загальна декларація прав людини 1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
5. За що припинили українське громадянство Саакашвілі? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28643291.html>.
6. Закон України «Про громадянство України», 18.01.2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14#Text>.
7. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства», 22.09.2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>.
8. Конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року (з протоколами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
9. Кримінальний процесуальний кодекс України, 13.04.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
10. Кушнір І. Екстрадиція у світлі Конвенції про захист прав і основоположних свобод. *Юридичний журнал*. 2006. № 5. С. 37.
11. Маланчук П.М., Молчанова А.П. Видача особи (екстрадиція) у кримінальному провадженні щодо злочинів міжнародного характеру. *Правові горизонти*. 2017. № 3. С. 86–91.
12. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.
13. Нестеренко С.С. Міжнародно-правовий захист прав людини при здійсненні екстрадиції: монографія. Одеса: Фенікс, 2011. 192 с.
14. Римський Статут Міжнародного кримінального суду, 17.07.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
15. Statement by Prosecutor Karim A. A. Khan KC on the issuance of arrest warrants against President Vladimir Putin and Ms Maria Lvova-Belova. Source: Office of the Prosecutor. URL: <https://www.icc-cpi.int/news/statement-prosecutor-karim-khan-kc-issuance-arrest-warrants-against-president-vladimir-putin>.